

Rad od kuće – sada i ubuduće

Damir Zejnullahović

Pandemija korona virusa uzrokuje promene u dosadašnjem načinu života za većinu svetskog stanovništva, kako u svakodnevnim aktivnostima, tako i u dugoročnoj projekciji, koja je nužno uzdrmana razvojem događaja. Svakako, teško je u ranim danima pandemije predviđati koje promene će imati najznačajniji odjek u životima ljudi kada ona prođe. Ipak, trendovi u načinu rada, samim radnim odnosima, predstavljaju jedan od aspekata koji će proći dramatične promene, a rad kao takav, odnosno mesto očovečenja čoveka, uvek zahteva analizu.

U post-industrijskim društvima, kao idealu kojem se približavaju ne više samo najbogatije zemlje, jedna od mera koja je preuzeta u borbi protiv virusa je i rad od kuće, odnosno radnici koji zbog prirode svoga rada mogu da ga obavljaju od kuće, navedeni su da tako i postuppe. Ova mera jasno pomaže u suzbijanju virusa, međutim, bitno je uvideti i lakoću sa kojom je ona sprovedena, a kao takva, ako pokaže da su radnici isto, ili slično, produktivni dok rade iz svojih domova, može se desiti da, kada pandemija prođe, postane modus operandi mnogih firmi, organizacija i preduzeća. Jedna od prednosti koju poslodavci mogu imati od ovakvog razvoja je svakako smanjenje troškova, prevashodno onih koji se odnose na zakupe prostora u kojima radnici rade. Međutim, u vremenu čestih rekonstrukcija, deregulacija i smanjenja radničkih prava, rad od kuće mogao bi poslodavcima, i državi, da posluži kao izgovor za mnogo ozbiljnije “rezanje troškova”, ponovo “preko leđa” radnika. Tako, nije teško zamisliti da radnici koji rade od kuće izgube pravo na plaćen prevoz, topli obrok, pa čak možda i na deo trajanja porodiljskog odsustva, sve pod izgovorom “lagodnosti” rada od kuće. Takođe, pod znakom pitanja je i rodna dimenzija rada od kuće, kada u obzir uzmemo onaj neplaćeni, kućni rad, koji ogromnim delom obavljaju žene. Obavljanje ovog rada, uz rad od kuće, dalje bi zatvorio žene u privatnu sferu, isključio ih iz javnosti, i tako onemogućio da se izbere za jednakost. Rad od kuće bi, takođe, uveo veliki razdor između radnika koji zbog prirode svoga posla, u sve manjoj proizvodnoj industriji, ne mogu da rade od kuće, naročito ako radnici budu imali različita prava. U takvim okolnostima, koja bi nužno vodila do još jače individualizacije i atomizacije radnika, izgubili bi one trunke solidarnosti koje su ostale.

Situacija globalne pandemije pokazuje nam da je solidarnost, na koju nas pozivaju svi zvaničnici vlada, ključna u ovom, a i u svim ostalim, vremenima. Međutim, solidarnost nije nešto što se naprasno aktivira, u slučajevima krize, već nešto što se gradi kroz sve aspekte društvenog života, ako zanemarimo porodicu, možda najviše na radnom mestu, gde provodimo ogroman deo vremena koje imamo. Ostaje pitanje, kako razvijati preko potrebnu solidarnost, ako se taj ogromni deo života, rad, pretvori u još jednu, od drugih odvojenu, aktivnost.